

BIULETYN
POLSKIEJ MISJI HISTORYCZNEJ

BULLETIN
DER POLNISCHEN HISTORISCHEN MISSION

NR 16/2021

UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
(POLSKA MISJA HISTORYCZNA PRZY UNIwersYTECIE
JULIUSZA I MAKSYMILIANA W WÜRZBURGU)

NIKOLAUS-KOPERNIKUS-UNIVERSITÄT TORUŃ
(POLNISCHE HISTORISCHE MISSION AN DER JULIUS-MAXIMILIANS-
UNIVERSITÄT WÜRZBURG)

TORUŃ 2021

KOMITET REDAKCYJNY / REDAKTIONSKOMITEE
*Caspar Ehlers, Helmut Flachenecker, Heinz-Dieter Heimann,
Tomasz Jasiński, Ryszard Kaczmarek, Krzysztof Kopiński, Zdzisław Noga, Krzysztof Ozóg,
Andrzej Radziwiński (Przewodniczący / Vorsitzender), Andrzej Sokala*

REDAKCJA NAUKOWA / SCHRIFTFLEITUNG
Renata Skowrońska, Helmut Flachenecker

Redakcja naukowa i językowa (j. niemiecki) / Wissenschaftliche und philologische Redaktion (Deutsch)
Renate Schindler, Dirk Rosenstock

Redakcja językowa (j. angielski) / Philologische Redaktion (Englisch)
Steve Jones

Tłumaczenia (j. niemiecki – j. polski) / Übersetzungen (Deutsch – Polnisch)
Renata Skowrońska

Tłumaczenia (j. angielski – j. polski) / Übersetzungen (Englisch – Polnisch)
Agnieszka Chabros

Sekretarz Redakcji / Redaktionssekretärin
Mirosława Buczyńska

ADRES REDAKCJI / REDAKTIONSDRESSE
Polnische Historische Mission an der Universität Würzburg
Am Hubland, 97074 Würzburg, Niemcy / Deutschland
<http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/BPMH/index>
<http://pmh.umk.pl/start/wydawnictwa/biuletyn/>

Kontakt: *Renata Skowrońska*
tel. (+49 931) 31 81029
e-mail: r.skowronska@uni-wuerzburg.de

Biuletyn Polskiej Misji Historycznej jest udostępniany na stronie internetowej Akademickiej Platformy Czasopism, w systemie Open Journal System (OJS) na zasadach licencji Creative Commons.

Das *Bulletin der Polnischen Historischen Mission* ist auf den Webseiten der Akademischen Zeitschrift-Plattform zugänglich. Die Zeitschrift wird im Open Journal System (OJS) auf Lizenzbasis Creative Commons veröffentlicht.

Prezentowana wersja czasopisma (papierowa) jest wersją pierwotną.
Diese Version der Zeitschrift (auf Papier) ist die Hauptversion.

ISSN 2083-7755 (print)
ISSN 2391-792X (online)

© Copyright by Uniwersytet Mikołaja Kopernika

WYDAWCA / HERAUSGEBER
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
ul. Gagarina 11, 87-100 Toruń, tel. (+48 56) 611 42 95, fax (+48 56) 611 47 05
www.wydawnictwoumk.pl

DYSTRYBUCJA / VERTRIEBS-SERVICE-CENTER
Wydawnictwo Naukowe UMK
Mickiewicza 2/4, 87-100 Toruń
tel./fax (+48 56) 611 42 38
e-mail: books@umk.pl, www.kopernikanska.pl/

DRUK / AUSGABE
Wydawnictwo Naukowe UMK
ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
tel. (+48 56) 611 22 15
Nakład: 300 egz.

SPIS TREŚCI
INHALTSVERZEICHNIS
CONTENTS

RENATA SKOWROŃSKA	7
Kronika Polskiej Misji Historycznej	
Chronik der Polnischen Historischen Mission	
The Chronicle of the Polish Historical Mission	
RENATA SKOWROŃSKA	9
Stypendiści i goście Polskiej Misji Historycznej	
Stipendiaten und Gäste der Polnischen Historischen Mission	
Fellows and Guests of the Polish Historical Mission's Scholarships	

STUDIA I MATERIAŁY
STUDIEN UND MATERIALIEN
STUDIES AND MATERIALS

SŁAWOMIR JÓŹWIAK	13
Budowniczy kamienych mostów w łacińskiej Europie (XI–XIV wiek) w świetle źródeł pisanych	
Die Steinbrückenbauer des lateinischen Europas (11.–14. Jahrhundert) im Spiegel der Schriftquellen	
Builders of Stone Bridges in Latin Europe (11 th –14 th Centuries) in the Light of Written Sources	
EDYTA PLUTA-SALADRA	35
Stan i perspektywy badań nad średniowiecznymi żeńskimi klasztorami w Małopolsce	
Stand und Perspektiven der Forschung zu mittelalterlichen Frauenklöstern in Kleinpolen	
State and Perspectives of Research on Medieval Female Monasteries in Lesser Poland	
MATEUSZ SUPERCZYŃSKI	61
Próba rekonstrukcji socjotopografii średniowiecznego Chełmna na przykładzie kwartału większego	
Versuch einer Rekonstruktion der Soziotopografie des mittelalterlichen Kulm am Beispiel des großen Viertels	
An Attempt to Reconstruct the Socio-Topography of Medieval Chełmno on the Example of the Larger Quarter	

LILIANA LEWANDOWSKA	91
Kościół luteranski Gdańska w obliczu „kryzysu pobożności” pod koniec XVII wieku	
Die lutherische Kirche Danzigs angesichts der „Frömmigkeitskrise“ im Ausgang des 17. Jahrhunderts	
The Lutheran Church of Gdańsk in the Face of the “Crisis of Piety” at the End of the 17 th Century	
WOLFGANG WÜST	111
„Co jest największym szczęściem młynarza? Że worki nie mówią”. Zarządzenia młyńskie w południowych Niemczech	
„Was ist des Müllers größtes Glück? Dass die Säcke nicht reden können.“ Die Mühlen-Policey in Süddeutschland	
“What is the Miller’s Greatest Luck? That his Flour Sacks Cannot Talk.”: Mill-“Policy” in Southern Germany	
MARC BANDITT	153
Johann Peter Ernst von Scheffler (1739–1810). Medyk i mineralog między Gdańskiem a Warszawą	
Johann Peter Ernst von Scheffler (1739–1810). Ein Mediziner und Mineraloge zwischen Danzig und Warschau	
Johann Peter Ernst von Scheffler (1739–1810): A Physician and Mineralogist Between Gdańsk and Warsaw	
DAMIAN SZYMCZAK	191
Polscy uczeni w służbie dyplomacji. Konferencja pokojowa w Paryżu w 1919 roku: ludzie, zadania, dylematy	
Die polnischen Gelehrten im Dienst der Diplomatie. Die Friedenskonferenz in Paris 1919: Menschen, Aufgaben, Dilemmata	
Polish Scholars in the Service of Diplomacy: The Paris Peace Conference in 1919: People, Tasks, Dilemmas	
JANUSZ TANDECKI	209
Rzut oka na dzieje archiwów w Polsce w latach 1944–1989	
Ein Einblick in die Geschichte der Archive in Polen in den Jahren 1944–1989	
A Brief View of the History of Archives in Poland in 1944–1989	

POLEMIKI, RECENZJE, OMÓWIENIA
POLEMIKEN, REZENSIONEN, BUCHBESCHREIBUNGEN
POLEMICS, REVIEWS, BOOK DESCRIPTIONS

HELMUT FLACHENECKER	245
Budowniczy mostów między Polską a Niemcami. Otto Gerhard Oexle dla upamiętnienia	
Ein Brückenbauer zwischen Polen und Deutschland. Otto Gerhard Oexle zum Gedenken	
Builder of Bridges Between Poland and Germany: Commemoration of Otto Gerhard Oexle	
CASPAR EHLERS	251
Nowe europejskie spojrzenie na bezkrólewie w średniowieczu	
Neue europäische Blicke auf die Interregna des Mittelalters	
A New European View of Interregnum in the Middle Ages	
MARCIN GRULKOWSKI	257
Nowa publikacja o historii pośmiennictwa w średniowiecznych i nowożytnych Prusach	
Neue Publikation zur Geschichte der Schriftlichkeit im mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Preußen	
A New Publication on the History of Writing in Medieval and Modern Prussia	
MICHAŁ TOMASZEK	267
Chroniści z XII i XIII wieku i ich wyobrażenia o władztwie. Nowe metody analizy	
Die Chronisten des 12. und 13. Jahrhunderts und ihre Herrschaftsvorstellungen. Neue Methoden der Analyse	
12 th and 13 th Century Chronists and Their Ideas About Sovereignty: New Methods of Analysis	
WOLFGANG WÜST	279
Wittemberska tkalnia książęca w latach 1598–1608. Zarządzanie kryzysowe w przemyśle tekstylnym	
Das herzoglich-württembergische Weberwerk 1598–1608. Krisenbewältigung im Textilgewerbe	
The Prince's Weaving Mill in Wittemberge in 1598–1608: Crisis Management in the Textile Industry	

HANS-PETER BAUM	283
O historii gospodarczej i społecznej w Frankonii od XVI do XVIII wieku w perspektywie migracji i powiązań	
Zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte in Franken vom 16. bis zum 18. Jahrhundert unter dem Blickwinkel von Migration und Vernetzung	
On the Economic and Social History of Franconia from the 16 th to 18 th Centuries in the Perspective of Migration and Connections	
DIRK ROSENSTOCK	291
O pruskiej polityce zdrowotnej w dawnej prowincji Poznań w latach 1899–1919	
Zur preußischen Gesundheitspolitik in der ehemaligen Provinz Posen 1899–1919	
About Prussian Health Policy in the Former Province of Poznań in the Years 1899–1919	
ANNA TARNOWSKA	301
Uwagi na temat pracy Tadeusza Zakrzewskiego o polskich instytucjach i organizacjach w Toruniu pod zaborem pruskim (1815–1894)	
Bemerkungen zu dem Buch von Tadeusz Zakrzewski über polnische Institutionen und Organisationen in Thorn zur Zeit der preußischen Teilung (1815–1894)	
Comments on the Work of Tadeusz Zakrzewski on Polish Institutions and Organizations in Toruń under Prussian Rule (1815–1894)	
RENATA SKOWROŃSKA	313
Zapomniana i wyparta historia (historie)? Przykład lokalnej inicjatywy w Niemczech w badaniach nad okresem nazizmu	
Vergessene und verdrängte Geschichte(n)? Ein Beispiel für lokale Initiativen in Deutschland für die Erforschung der NS-Zeit	
Forgotten and Denied History (Stories)? An Example of a Local Initiative in Germany in the Research on the Nazi Period	

EDYTA PLUTA-SALADRA

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
E-Mail: edyta.pluta-saladra@up.krakow.pl
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4074-5221>

STATE AND PERSPECTIVES OF RESEARCH ON MEDIEVAL FEMALE MONASTERIES IN LESSER POLAND

The article aims to present and discuss the current achievements of Polish researchers on the history of medieval female monasteries in Lesser Poland, as well as to indicate further research possibilities. The resulting literature can be divided into two areas, according to which the most important research on female monasteries in the indicated area will be discussed. The first area includes issues related to the foundation, i.e. the time of its establishment, the founder and the property itself. The second one concerns work related to everyday life in the monastery, which includes aspects related to the stages of monastic life, people contributing to the community, education, offices and hierarchy in the community, the social and family origins of nuns, offences and punishments, or the spirituality of the community.

The literature on the subject indicates that the first monasteries in Poland appeared in the 12th century.¹ However, some researchers suspect that the first female foundation took place during the reign of Bolesław Chrobry, when the unnamed daughter of the ruler with her sister-hermits of Miedzyrzecza² had to stay in the resulting monastery. Some researchers propose an older foundation date for the female monastery, pointing to the reign of Mieszko I. They cite the example of a Czech monastery founded

¹ Kłoczowski: *Wspólnoty zakonne*, pp. 184–186.

² Ibidem: p. 184; Borkowska: *Duchowość polskich*, p. 111; Ożóg: *Klasztorna geografia*, p. 219.

by Mlada to justify their guesswork, emphasising that the founder of the first female community of St. Jerzy in Hradczany was the sister of Dobrawa. The Czech princess, following her sister's example, was therefore able to found a convent in Poznań.³ However, there are no sources to confirm these ideas, but nevertheless they are worth recalling. We assume, however, that the female religious movement in Poland was initiated in the 12th century and it flourished in the 13th century. At the end of the 14th century, there were about 43 female convents in the Kingdom of Poland, and it should be noted that their number must have been greater, especially since there was a fairly large group of informal communities at that time. Unfortunately, these groups are not fully mentioned in the sources, so it is difficult to identify and count them. While in the area of Lesser Poland, which is of interest to us, the first female foundation was the Norbertine convent from Zwierzyniec, followed by the Norbertine convents in Imbramowice, Busko and Krzyżanowice. In the discussed area, there was also one community of Benedictine Sisters in Staniątki, nuns of Monastery of the Holy Spirit de Saxia in Kraków, two monasteries of Poor Clares in Kraków and Stary Sącz, as well as the Bernardine Sisters' community at the Church of St. Agnes in Stradom and the Brigid Convent in Lublin. It is worth noting that Zwierzyniec and the other monasteries indicated were the first communities not only in the area in question, but in some cases they were among the first female communities of particular orders in Poland.

The older literature on monasteries relates primarily to the time of foundation, the founder himself, the monastic economy and property. These issues constitute the basis for further considerations and bring information about the beginnings and nature of the first female foundations. The first nunnery in the area in question was the Norbertine community in Zwierzyniec, established around 1158, and Jaksza Gryfita is considered to be the founder. As part of the research on the monastery of Norbertine nuns from Zwierzyniec, the works of Krystyna Kramarska-Anyszek, who undertook the task of presenting the history of the monastery until 1840, should be mentioned.⁴ The history of the monastery in Zwierzyniec was presented by Jerzy Rajman, indicating the time of foundation, the founder, the endowment and shaping of the monastery properties and the continued functio-

³ Derwich: *Studia nad początkami*, p. 96.

⁴ Kramarska-Anyszek: *Dzieje klasztoru*, pp. 5–169.

ning of the community until the end of the 15th century. The researcher also focused on the monastic obituary of the Premonstratensian community⁵, pointing to the oldest records dating back to the Middle Ages.⁶

The Norbertine community in Imbramowice does not have a monograph, but we can mention works that refer to the origins of the foundation and the monastery's poverty. It is quite difficult to indicate the date of the foundation and the founder. The literature mentions the years 1162–1194, and the year 1223 or 1225, while the founder also causes problems for historians – indications point to Imbram Gniewomirzyc from Pożarzyska, from the Kościeszów family and his nephew Iwon Odrowąż, the bishop of Krakow.⁷ One of the first attempts to approach the history of the community was the work of Norbertine Maria Łukaszewska published for the celebration of the eight hundredth anniversary of the monastery, in 1926.⁸ Scientific studies mainly include the works of Zofia Kozłowska-Budkowa. The researcher discussed the issue of the endowment of the Norbertine monastery, then published the monastery's documents from 1228–1450.⁹ The history of the monastery and church in Imbramowice was also presented by the chaplain of the community, Father Józef Zdanowski Phd. It should be noted that the studies of the aforementioned chaplain did not appear in print.¹⁰ After a long time, the issue of the foundation and property of the Imbramowice Norbertine Sisters was raised again by Czesław Deptuła.¹¹ Among the more recent publications, mention should be made of the work of the Norbertine Monastery in Imbramowice. Studies and materials by Maria Dębowska, who contributes to the history of the community.¹²

The foundation and history of the Norbertine convent in Krzyżanowice on the Nida River is one of the many mysterious and unexplained issues in the history of female monasteries in Poland. The enigmatic nature of the sources, as well as the lack of any material traces, makes it particularly

⁵ Rajman: *Klasztor Norbertanek*.

⁶ Idem: *Średniowieczne zapiski*, pp. 33–56.

⁷ Śliwiński: *Krąg krewniaczy*, pp. 65–66.

⁸ Łukaszewska: *Siedemsetletnie*.

⁹ Kozłowska-Budkowa: *Uposażenie klasztoru*, pp. 369–380; Eadem: *Dokumenty klasztoru*.

¹⁰ Archiwum Norbertanek Imbramowice: Zdanowski: *Klasztor i kościół*.

¹¹ Deptuła: *Początki klasztorów*, pp. 5–41.

¹² Dębowska: *Klasztor Norbertanek*.

difficult to define basic information relating to the foundation, existence and the end of the existence of the Krzyżanowice convent.

This does not mean that no one has bothered to outline a hypothetical reconstruction of the creation and operation of a female facility. One of the first studies about the monastery in Krzyżanowice can be found in the work of Władysław Knapiński on the history of the orders of St. Norbert of the Polish Circary.¹³ A summary with superficial information about the convent's location and a brief explanation of its history can also be found in the reference Catholic Encyclopedia.¹⁴ We also come across this type of encyclopedic record in the work of Jan Wiśniewski¹⁵, who described cities, monuments and churches in the Pińczów, Skalbmierski and Wiślicki districts. Eugeniusz Wiśniowski¹⁶, Czesław Deptuła¹⁷ and Józef Zdanowski¹⁸ made more in-depth analyses of the available source material. The latest findings regarding the Krzyżanowice foundation are the studies of Jerzy Rajman as part of the analysis of Jaksza's biography and his activities for the benefit of the church.¹⁹ The above-mentioned researchers made their findings in the 19th and 20th centuries.

The medieval history of the Norbertine convent in Busko was developed by Roman Grodecki.²⁰ Some information about the monastery can be found in Feliks Kiryk's studies on the history of Busko in the 12th–16th centuries.²¹ Information on all the Norbertine monasteries mentioned can be found in the aforementioned publication by W. Knapiński, St. Norbert and his Order. The beginnings of Premonstratensian monasteries in the Polish Circary and some of their history, as well as in publications dealing with the reform of Norbertine monasteries.²²

¹³ Knapiński: *Święty Norbert*, pp. 212–219.

¹⁴ *Podręczna Encyklopedia Katolicka*, 29–30, pp. 66–67.

¹⁵ Wiśniewski: *Historyczny opis*, pp. 165–167.

¹⁶ Wiśniowski: *W sprawie początków*, pp. 215–225.

¹⁷ Deptuła: *Dwie fundacje*, pp. 95–123.

¹⁸ Zdanowski: *Kościół pod wezwaniem*, pp. 103–104.

¹⁹ Rajman: *The Origins*, pp. 215–216; Idem: *Pielgrzym i fundator*, pp. 20–21.

²⁰ Grodecki: *Dzieje klasztoru*; Further publications concerning the monastery: Szylar: *Przyczynek do dziejów*, pp. 87–133.

²¹ Kiryk: *Dzieje Buska*, pp. 7–24.

²² Knapiński: *Święty Norbert*; Rajman: *Kryzys polskich*, pp. 30–39; Zyglewski: *Monarcha*, pp. 221–225; Grodecki: *Dzieje klasztoru*, p. 81; Lichończak-Nurek: *Wojciech herbu*, pp.

The Benedictine monastery in Staniątki was established around 1238, and scholars agree in this regard. The founders were Klemens Gryfita with his wife Raclawa and the brothers of Klemens. One of the first studies on the Benedictine nunnery in Staniątki was undertaken by Bolesław Ulanowski, who focused on the issues related to the establishment and property of the Benedictine Sisters' foundation²³, a work that dates back to the end of the 19th century. Bogusław Krasnowolski based his considerations on its results. This author presented the history of the Benedictine nuns from the uprising until the end of the 20th century, and verified some of Ulanowski's findings. B. Krasnowolski indicated the superiors of the monastery in individual centuries, discussed the monastery economy, spirituality and characterised the architecture of the monastery in Staniątki.²⁴ The monastery was also of interest to Przemysław Wiszewski, who discussed visits to the Benedictine abbeys of Lesser Poland and Silesia.²⁵

Not much is known about the origins of the convent of the Monastery of the Holy Spirit de Saxia, due to the loss of archives. This was due to the great fire of Kraków in 1528 and Stanisław Pietrzak, who, before World War II, took over the preserved monastic sources in order to study the history of the nunnery. Unfortunately, the history of the nuns of Holy Spirit de Saxia did not come into being, and their sources were lost.²⁶ We do not know the first certain information about the spiritual sisters until 1435.²⁷ However, it is known that the Order of the Holy Spirit was a double monastery, so it is suspected that the sisters and their brothers were brought to Prądnik near Kraków in 1220.²⁸ The founder of this community is considered to be the Bishop of Kraków, Iwon Odrowąż.²⁹ Klara Antosiewicz was the first to research the monasteries of Kraków's monastery, including the female community. She discussed issues related to the monastery's property, orga-

115–116; Rajman: "Wielki widzimy", pp. 201–223; Pluta-Saladra: *Jagiellonowie a klasztory*, pp. 225–241.

²³ Ulanowski: *O założeniu i uposażeniu*.

²⁴ Krasnowolski: *Historia klasztoru*.

²⁵ Wiszewski: *Księża w świecie*, pp. 231–272.

²⁶ Antosiewicz: *Zachowane źródła*, pp. 96–97.

²⁷ Wachholz: *Szpitalne Krakowskie*, p. 61.

²⁸ Surdacki: *Szpitalnictwo zakonne*, p. 65.

²⁹ Antosiewicz: *Zakon Kanoników*, p.18; Prokop: *Poczet biskupów*, pp. 53–58.

nisation, constitutions, as well as care for the charges.³⁰ Unfortunately, there is little information about the nuns themselves. At this point, the works of Marian Surdacki on monastic hospitality in the Middle Ages³¹ should also be mentioned.

The first monastery of Poor Clares in Poland was built in Zawichost,³² which was moved to Skała around 1259, and then to Kraków at the beginning of the 14th century.³³ The history of Poor Clares is undeniably connected with Duchess Salomea, widow of Koloman; her brother, the prince of Krakow, Bolesław Wstydlivy, and their mother, Grzymisława³⁴ were also involved in founding the Poor Clares convent. The literature relating to the origins of the foundation and the founder is very rich.³⁵ It is therefore worth examining the most recent studies on this subject by Anna A. Dryblak. The researcher analysed the foundations of the Lesser Poor Clares, pointing to the creation of a peculiar pattern by Salomee and Kinga, which was both inspired by new Franciscan ideas as well as derived from the possibility of the founders and local traditions.³⁶ On 6 July 1280, Duchess Kinga founded a convent of Poor Clares in Sącz³⁷ and endowed her community accordingly.³⁸ Older literature on the Poor Clares of Stary Sącz focuses primarily on issues related to the endowment of the monastery. An important publication in this regard is Marek Barański's work on the *dominium* of Stary

³⁰ Antosiewicz: *Konstytucje zakonu*, pp. 55–62; Eadem: *Opieka*, pp. 45–88; Eadem: *Zakon ducha*, pp. 167–198; Eadem: *Zakon Kanoników*, pp. 11–30.

³¹ Surdacki: *Dzieci porzucone*; Idem: *Szpitalnictwo zakonne*, pp. 49–98.

³² Kłoczowski: *Bracia mniejsi*, pp. 16–17; Chyła: *Dzieje Zawichostu*, pp. 46–49.

³³ Pleszczyński: *Fundacja opactwa*, p. 177; Gąsiorowska, *Konwent klarysek*, p. 57.

³⁴ Grzymisława, the duchess of Krakow and Sandomierz, daughter of Ingwar, Wyrozumski: *Grzymisława*, p. 122; The foundation's motives are widely discussed by Pleszczyński, who lists the political, religious and family goals of all the people involved; Pleszczyński: *Fundacja opactwa*, pp. 177–192.

³⁵ Karwacki: *Błogosławiona Salomea*; Kürbisówna: *Żywot*, pp. 145–154; Włodarski: *Salomea, królowa*, pp. 61–83; Idem: *Salomea (ok. 1211/12–1268)*, pp. 300–313; Wyrozumski: *Salomea*, pp. 365–368; Niezgoda: *Salomea Piastówna*; Idem: *Miedzy historią*, pp. 233–247; Idem: *Salomea Piastówna*, pp. 245–264; Michalski: *Kobiety i świętość*, pp. 54–56; Krzyżostaniak: *Trzynastowieczne święte*, pp. 51–54, 137–139, 146–147, 149, 177–179, 212–217; Abgarowicz (transl.) et al.: *Kronika Wielkopolska*, p. 142; Karczewski: *Franciszkanie w monarchii*, p. 129.

³⁶ Dryblak: *Oryginalne*, pp. 654–724.

³⁷ Migrała: *Stary Sącz w średniowieczu*, p. 3, 6.

³⁸ Piekosiński (ed.): *Kodeks*, 2, No. 446, 487.

Śącz.³⁹ Danuta Sułkowska, who presented the history of the community from its foundation to the present day, made an attempt to comprehensively describe the history of the monastery.⁴⁰ O. M. Przybyłowicz discussed the visitations of Poor Clares from Kraków and Stary Śącz.⁴¹

The Bernardine monastery at the church of St. Agnieszka, like most of the aforementioned foundations, has not been honoured with its own monograph. The basic publication dealing with the foundation of the monastery, as well as the organisational structure, is the work of Kamil Kantak, from the 1930s.⁴² Also worthy of note is the catalogue of the archives of Krakow Bernardines by Roman Gustaw and Krzysztof Kaczmarek.⁴³ The first of these researchers also published the history of the community of St. Joseph, which refers to the origins of the monastery of St. Agnieszka.⁴⁴ A contribution by P. Gąsiorowska regarding the beginnings of the Bernardine community should also be mentioned⁴⁵ along with studies by Hermina Święch concerning the material sources of the community's livelihood.⁴⁶

The last monastery to be established in Lesser Poland was Bridget's monastery in Lublin, founded by Władysław Jagiełło as a votive offering for the victory at Grunwald. We may learn about the history of this monastery thanks to publications by Stefania Kamińska⁴⁷, Józef Swastek⁴⁸ and Ewa Piotrkowska.⁴⁹ In addition, more recent publications include an article by Anna Sochacka, who tried to indicate the reasons for the location of the foundation of the monastery in Lublin⁵⁰ and Piotr Plisiecki. Based on the

³⁹ Wiatrowski: *Z dziejów latyfundiów*, pp. 93–182; Barański: *Dominium Sąddeckie*; Kiryk: *Zarys dziejów*, pp. 129–184; Idem: *Pani Sąddecka*, pp. 9–19; Przybyłowicz: *Spory klarysek*, pp. 53–72.

⁴⁰ Sułkowska: *Za klauzurą*.

⁴¹ Przybyłowicz: *Stabilizacja*, pp. 25–51; Eadem: *XVI-wieczne*, pp. 231–258.

⁴² Kantak: *Bernardyni w Polsce*.

⁴³ Gustaw, et al.: *Katalog Archiwum*, pp. 5–94.

⁴⁴ Gustaw: *Klasztor i kościół św. Józefa*.

⁴⁵ Gąsiorowska: *Początki klasztoru*, pp. 113–130.

⁴⁶ Święch: *Źródła utrzymania klasztoru*, pp. 575–595.

⁴⁷ Kamińska: *Klasztory brygidek*.

⁴⁸ Swastek: *Święta Brygida*.

⁴⁹ Piotrkowska: *Brygidki w polskiej*, pp. 129–159.

⁵⁰ Sochacka: *Powody lokalizacji*, pp. 21–36.

analysis of fragments of the manuscript *Liber beneficiorum* by Jan Długosz, the author presented new findings concerning the medieval property of the monastery of Lublin Bridget's nuns.⁵¹

Monastery is primarily formed by people, so the image of the community is consisted of values, actions, decisions, social and family environment represented by individual members of the monasteries.⁵² Therefore, in my research I pay more and more attention to issues related to everyday life in the monastery and people belonging to the religious community. It is certain that medieval sources do not allow for a full coverage of this issue, although the published publications in this field indicate quite significant research possibilities regarding the monastic regulations⁵³, the organisation of particular times of the day, cuisine and meals⁵⁴, infirmary⁵⁵, monastic offices⁵⁶, individual stages of monastic life, i.e. the veil, profession, death and funeral. Important items dealing with the above-mentioned issues are studied by Olga Miriam Przybyłowicz.⁵⁷ The latest publication by this researcher is a book devoted to monasteries of Poor Clares in Lesser Poland, Greater Poland and Silesia, in which the issues of foundations, hierarchy, monastic offices and everyday life are discussed.⁵⁸ The history of the convent of the Krakow Poor Clares is of particular interest to Patrycja Gąsiorowska, whose latest work is a prosopographical study.⁵⁹ In this publication, the author also examined the origins of the foundation, the issues of monastic offices, and paid a great deal of attention to the dignity of the superior.⁶⁰ Everyday life in the Norbertine convent was researched by J. Rajman, who focused on

⁵¹ Plisiecki: *Uposażenie klasztoru*, pp. 9–22.

⁵² Pobóg-Lenartowicz: *Z Opola do Sącza*, pp. 40–47; Pluta: *Środowisko rodzinne*, pp. 77–96.

⁵³ Jolanta Gwioździk wrote about the culture of books and the ability to read in female monasteries from the 16th–18th centuries. Gwioździk: *Kultura pisma*, pp. 91–160.

⁵⁴ Rajman: *Jadłospis norbertanek*, pp. 407–411; Przybyłowicz: *O pożywieniu zakonnicy*, pp. 3–18; Eadem: *“Dla prędszego”*, pp. 241–266.

⁵⁵ Gąsiorowska: *Kuchnia i infirmeria*, pp. 394–406.

⁵⁶ 56 Pluta: *“Abbess, Prioress, Mother”*, pp. 87–100.

⁵⁷ Przybyłowicz: *Długość życia*, pp. 17–34; Eadem: *“Pamięć oblóczyn”*, pp. 179–194.

⁵⁸ Eadem: *Reguła zakonna*.

⁵⁹ Gąsiorowska: *Średniowieczne klaryski*, pp. 363–393; Eadem: *Klaryski z dynastii Piastów*, pp. 119–134; Eadem: *Życie codzienne*; Eadem: *Skład osobowy*.

⁶⁰ Eadem: *Konwent klarysek*.

the monastic offices and the complex issues of naming superiors, as well as the social origin of the nuns. The researcher also characterised the nuns' everyday lives.⁶¹

Due to the fact that it is the people who create the monastery, prosopographic studies are important in researching the history of monasteries. Czesław Deptuła⁶², Czesław Gil⁶³ and Małgorzata Borkowska are considered to be the precursors of Polish studies. The fruit of many years of study by sister M. Borkowska mainly includes three volumes of lexicons, containing short biographies of nuns from the pre-partition era.⁶⁴ Subsequent publications were authored by Dariusz Karczewski⁶⁵, Przemysław Wiszewski⁶⁶, Marzena Baum⁶⁷ and Anna Szylar.⁶⁸ One should also indicate the post-conference collection of studies as part of the publication *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*, in which we can find a subsection containing research on the composition of, among others, Silesian convents.⁶⁹

An important initiative is also published by Krzysztof Rafał Prokop in the pages of the Lublin biennial *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, source excerpts containing information about Polish bishops and abbots of the Polish-Lithuanian Commonwealth. These publications contain information about offices from the monasteries of interest to us.⁷⁰ The study of the personal composition of the Lesser Poland communities was undertaken indirectly by Zofia Kozłowska-Budkowa, who included list of superiors, in the publication in the published documents of the Imbramowice Norber-

⁶¹ Rajman: *Klasztor Norbertanek*, pp. 103–129.

⁶² Deptuła: *Skład osobowy*, pp. 198–200.

⁶³ Gil: *Słownik polskich*.

⁶⁴ Borkowska: *Prozopografia polskich*, pp. 315–324; Eadem: *Leksykon zakonnic*, 1–3; Eadem: *Słownik*; Eadem: *Liczebność i skład*, pp. 245–269; Eadem: *Skład osobowy*, pp. 62–79.

⁶⁵ Karczewski: *Skład osobowy*, pp. 101–112; Kabaciński et al.: *Przeorysze i podprzeorysze*, pp. 135–176.

⁶⁶ Wiszewski: *Mniszki benedyktyńskie*, pp. 69–90; Idem: *Opactwo benedyktynek*.

⁶⁷ Baum: *Klasztor w mieście*; Eadem: *Struktura społeczna*, pp. 249–266.

⁶⁸ Szylar: *Liczba zakonnic*, pp. 287–352; Eadem: *Konwent bernardynek*, pp. 35–106; Eadem: *Przyczynek do dziejów*, pp. 87–133.

⁶⁹ Barciak: *Skład osobowy*, pp. 333–341; Wilczewska: *Struktura*, pp. 362–374; Kaczmarek: *Przyczynek do badań*, pp. 342–352; Pietrzyk: *Klasztor klarysek*, pp. 353–361.

⁷⁰ Prokop: *Wypisów źródłowych*, 1–7; Idem: *Duchowi synowie*, pp. 195–220.

tine nuns.⁷¹ K. Kramarska-Anyszek, based on monastic sources as well as diplomatic codes, made a list of nuns, along with information about offices, the time of entering the monastery and the death of nuns.⁷² Józef Marecki, on the basis of the oldest surviving biography of the Benedictine Sisters of Staniątki, compiled a list of superiors.⁷³ Stanisław Załęski created a list of the superiors of the sądecki monastery⁷⁴, and H. Święch compiled a list of the superiors of the Bernardine monastery st. Agnieszka in Krakow.⁷⁵ In 2011, the birth certificate of the Lublin's Brigid nuns was published, in which we can find a list of candidates entering the monastery, which starts from 1579, and a list of deceased nuns, the first information comes from 1530.⁷⁶ A very important publication in the context of prosopographic research on monasteries in Lesser Poland is the previously mentioned *Lexicons of nuns of the pre-partition era*, by sister M. Borkowska. However, these lists need to be supplemented, as the researcher herself suggests.⁷⁷ Recent studies on the prosopography of the monasteries in question include research on the convent of the Krakow Poor Clares by the aforementioned P. Gąsiorowska.⁷⁸ Despite the aforementioned achievements of Polish historians, the prosopographic studies of female monasteries undoubtedly require continuation and supplementation, especially since most of the listed works were of a contribution nature. Only P. Gąsiorowska's publication is an insightful study of prosopography. The author of this article hopes that her future publication will fill this gap to some extent. This work concerns the prosopography of monasteries in the Krakow voivodeship, i.e. the Norbertine Sisters in Zwierzyniec and Imbramowice, nuns of Monastery of the Holy Spirit de Saxia in Kraków, the Poor Clares in Kraków and Nowy Sącz, and Bernardine Sisters. The main goal of the research was an attempt to show the personal composition of individual convents, and then an analysis of issues related to the family, the motives behind the choice of monastic life,

⁷¹ Kozłowska-Budkowa: *Uposażenie klasztoru*, pp. 369–380; Eadem: *Dokumenty Klasztoru*.

⁷² Kramarska-Anyszek: *Dzieje klasztoru*, pp. 5–169.

⁷³ Marecki: *Ksienie klasztoru*, pp. 99–121.

⁷⁴ Załęski: *Św. Kinga*.

⁷⁵ Święch: *Przełożone klasztoru*, pp. 113–132.

⁷⁶ Marczewski: *Metryka brygidek*.

⁷⁷ Borkowska: *Leksykon zakonnic*, 1, p. 14 and 3, p. 15; Prokop: *Trzy tomy*, pp. 97–107.

⁷⁸ Gąsiorowska: *Życie codzienne*.

the characteristics of communities in terms of numbers, society, age, power and rotation at monastic offices. It should also be noted that there are no Polish research projects⁷⁹ aimed at creating internet databases containing information about Polish or Lesser Poland's nuns.⁸⁰

An important issue regarding the problems of everyday life and community life is the spirituality as well as charisms of individual monasteries. This topic is important for religious life, though extremely difficult due to the poorly preserved source base, and the fact that the religious path designated by the founder was subject to numerous transformations that were elusive from the sources. This resulted mainly from the passage of time and spirituality shifts in society, the traditions and local customs developed by religion and various generations of nuns, especially by superiors who, due to their personality, set a specific tone for their communities. Regardless of whether the monastery was a standalone unit or incorporated into a larger structure, it was subject to processes that are extremely difficult to grasp. The spirituality of the Premonstratensians was guided by Jerzy Rajman⁸¹ and Grzegorz Ryś,⁸² Poor Clares, Cecylian Niezgoda⁸³, Benedictine's nun B. Krasnowolski, and Bernardine's nuns K. Kantak K. Kaczmarek and M. Rusiecki.⁸⁴ K. Antosiewicz made a short description of the spirituality of Order of the Holy Spirit.⁸⁵ The subject of the religiosity of Polish nunnery

⁷⁹ According to the authors' assumptions, the database is to contain information about monasteries and nuns from the Middle Ages and modern times, located all over Europe. However, there is no information about convents in Poland, with the exception of the Norbertine monastery in Zwierzyniec. The record, however, is incomplete and, in addition, contains incorrect information. *Female Monasticism's Database*, <http://femmodata.uni-goettingen.de/database.html?state=forumbox:32> (15.06.2021); *Who were the Nuns? A prosographical study of the English Convents in exile 1600–1800*, <https://wwtn.history.qmul.ac.uk/search/search.php> (15.06.2021)

⁸⁰ A similar Polish initiative was noted in relation to the Dominicans belonging to the Polish province in the years 1222–1500. Currently, the dictionary has 3028 biographical cards. *Słownik Biograficzny Polskich Mendykantów w Średniowieczu, Tom I: Dominikanie. Baza danych*. <https://sop.dominikanie.pl/> (15.06.2021)

⁸¹ Rajman: *Przyczynek do zagadnienia*, pp. 5–27.

⁸² Ryś: *Duchowość premonstrateńska*, pp. 66–74.

⁸³ Niezgoda: *Duchowy profil*, pp. 219–224.

⁸⁴ Migdał: *Bernardynki*, p. 315; Rusiecki: *Trzy klasztory*, pp. 97–113.

⁸⁵ Antosiewicz: *Konstytucje*, pp. 57–58.

was tackled by the aforementioned M. Borkowska, who pointed out the research difficulties involved.⁸⁶

The issues of education and training of nuns are of particular interest to foreign researchers.⁸⁷ In Polish academia, however, it mainly refers to the education of secular girls by nuns.⁸⁸ The first monastic schools were certified at the end of the 16th century during visitation of Cardinal Jerzy Radziwiłł to the Norbertine nuns from Zwierzyniec, Imbramowice, the Benedictine nuns from Staniątka, Poor Clares from Kraków and Stary Sącz.⁸⁹ However, there is no attempt to include the education of novices and professed women in individual communities, which had to occur at least at certain stages of monastic life. This is directly indicated by the normative sources. Another side issue in the research are the penalties and gradation of offences in convents.⁹⁰ These issues were discussed by O. M. Przybyłowicz in the above-mentioned publication *Reguła zakonna jest wozem do nieba*. (...), as well as Maciej Mączyński, in his research on the statutes of the Premonstratensian chapter of 1541⁹¹, this problem was also examined by J. Rajman in the above-mentioned chapter on everyday life.⁹²

Monastery deaths and funerals are difficult and rarely discussed topics. These issues were not of particular interest to researchers, both in the liturgical, cultural and practical context.⁹³ Nevertheless, we can mention at least a few Polish researchers who have dealt with this issue, including Alfons Labuda⁹⁴, Franciszek Wolnik⁹⁵ and Kazimierz Łatak.⁹⁶ The work edited by

⁸⁶ Borkowska: *Duchowość polskich*, pp. 111–124.

⁸⁷ Bell: *What nuns*, pp. 57–79; Blanton et al.: *Leoba and the Iconography*, pp. 3–26; Wiethaus: *Collaborative Literacy*, pp. 27–46; Stoop: *From Reading*, pp. 47–66; Knox: *Her Book–Lined*, pp. 67–88.

⁸⁸ Rybak et al.: *Szkoła PP*; Szylar: *Działalność*; Eadem: *Idealy wychowawcze*, pp. 11–27; Eadem: *Wzorce wychowania*, pp. 25–43; Eadem: *Szkoła dla dziewcząt*, pp. 204–211; Mierzejewska: *Życie zakonne*, pp. 169–178; Niezgoda: *Działalność edukacyjna*, pp. 125–146.

⁸⁹ Pelczar: *Klasztorne szkoły*, pp. 95–109.

⁹⁰ Przybyłowicz: *Statuty klarysek*, pp. 80–103; Eadem: *Reguła zakonna*, p. 320. Pluta-Saladra: *“O zabijaczkach”*, pp. 64–71.

⁹¹ Mączyński: *Kto karze*, pp. 189–190.

⁹² Rajman: *Klasztor norbertanek*, pp. 103–128.

⁹³ Przybyłowicz: *Droga do Pana*, p. 227.

⁹⁴ Labudda: *Liturgia pogrzebu*, pp. 84–121.

⁹⁵ Wolnik: *Liturgia śmierci*, pp. 351–369.

⁹⁶ Łatak: *Późnośredniowieczny ceremoniał*, p. 62.

M. Derwich entitled *Śmierć w dawnej Europie*⁹⁷ is also worth mentioning. The subject of funerals in female monasteries was highlighted by Elżbieta Dąbrowska, who analysed the funeral ceremony of the abbot and abbess in the Benedictine monasteries.⁹⁸ Neither did the archaeological research of Krystyna Sułkowska-Tuszyńska at the Norbertine convent in Strzelno yield specific answers about the burial of the nuns.⁹⁹ However, these publications lack direct information about the monasteries of interest to us.¹⁰⁰ An important article on the discussed subject is the study by O. M. Przybyłowicz, in which the author analysed the liturgy and funeral ceremonies in the convents of Poor Clares.¹⁰¹ Research on female monasteries also concerned issues related to art¹⁰², church architecture and monastery buildings (Poor Clares¹⁰³, Norbertines¹⁰⁴, Benedictines, Bridgettines¹⁰⁵).

In the presented research by Polish historians, monastic sources were used (including books for admitting nuns to the monastery¹⁰⁶, visitation protocols, monastery chronicles, obituaries), printed sources: *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława*, published by Franciszek Piekosiński¹⁰⁷, as well as *Zbiór dokumentów małopolskich oraz Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, published by Stanisław Kuraś.¹⁰⁸ In addition, *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*¹⁰⁹. *Matricularum Regni Poloniae summaria*,¹¹⁰ *Najstarsza księga*

⁹⁷ Derwich: *Śmierć w dawnej Europie*.

⁹⁸ Dąbrowska: *Ceremoniał pogrzebu*, pp. 9–29.

⁹⁹ Sułkowska-Tuszyńska: *Klasztor Norbertanek*, p. 147.

¹⁰⁰ Borkowska: *Życie codzienne*, pp. 125–135.

¹⁰¹ Przybyłowicz: *Droga do Pana*, pp. 227–247.

¹⁰² Kornecki: *W kręgu sztuki*, pp. 139–146; Szczebak: *Z dziejów kościoła*, pp. 165–178.

¹⁰³ Przybyłowicz: *Architektura kościoła*, pp. 227–247; Swoboda: *Średniowieczne relikty*, pp. 193–208; Pajor: *Several remarks*, pp. 21–32.

¹⁰⁴ Radwańska: *Kościół św. Salwatora*, pp. 15–40; Daranowska-Łukaszewska: *Katalog zabytków*; Sobol: *Kultura Klasztoru*.

¹⁰⁵ Michoński: *Kościół*; Wadowski: *Kościoly*; Idem: *Kościół pod wezwaniem*.

¹⁰⁶ Gapski: *Przydatność ksiąg*, pp. 97–111.

¹⁰⁷ Piekosiński (ed.): *Kodeks*, 1–4; Ibidem: *Kodeks*, 1–2; *Kodeks*, 5, <http://www.kodeks.pau.krakow.pl/dokumenty.html>, (15.06.2021).

¹⁰⁸ Kuraś et al.: *Zbiór dokumentów*, 1–8; Kuraś: *Zbiór*, 1–2.

¹⁰⁹ Helcel et al.: *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, 1–4.

¹¹⁰ Wierzbowski: *Matricularum*, 1–5.

*Sądu Najwyższego Prawa Niemieckiego na Zamku Krakowskim*¹¹¹, *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich*¹¹² and *Cracovia artificum. Suplementa*, elaborated by Bolesław Przybyszewski.¹¹³ The subjects of research were also the monastic rules and statutes published in print¹¹⁴, the lives and miracles of the Saint Poor Clares.¹¹⁵ These characters are abundantly described in the literature.

In research on convents, little use was made of *Acta officialia* (official's court records) (Vol. 1–33)¹¹⁶, *Acta Episcopalia* (files of activities of the bishops of Krakow)¹¹⁷, *Acta Administratorialia* (Vol. 1–8)¹¹⁸ stored in Archives of the Metropolitan Curia in Krakow, as well as the castle and land records from the area of former Cracow and Sandomierz Voivodships.¹¹⁹ The records from the above-mentioned sources contain extremely valuable information, enabling the identification of the personal composition of individual convents, determination of offices, tracing the clerical career: term of office, rotation and the importance of individual positions in the monastic hierarchy. The records also provide information about the families of individual nuns, i.e. parents, brothers and sisters, also staying in the same monasteries. However, using the above sources is tedious and difficult work. Finally, some rarely exploited collections of miracles of, among others, John of Kety¹²⁰, the bishop Prandoty or St. Szymon from Lipnica¹²¹, where we also come across nuns are mentioned. Not only specific persons, but also the spirituality, traditions and customs of individual monasteries emerge from these sources.

¹¹¹ Kłodziński: *Najstarsza księga*.

¹¹² Przybyszewski: *Wypisy źródłowe*.

¹¹³ Przybyszewski: *Cracovia artificum*.

¹¹⁴ Prejs: *Reguła zakonu*; Karaś et al.: *Statuty Kapituły*; Ambrożkiewicz: *Reguła*; Bąba: *Reguła*; Świderkówna: *Reguła*.

¹¹⁵ Kętrzyński: *Vita sancte*, pp. 770–796; Idem: *Vita et Miracula*, pp. 662–744; Przędziecki et al.: *Vita beatae*, pp. 182–334.

¹¹⁶ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie: *Acta Officialia Cracoviensia*, 2–102.

¹¹⁷ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie: *Acta Episcopalia*, 1–33.

¹¹⁸ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie: *Acta Administratorialia*, 1–8.

¹¹⁹ Archiwum Państwowe w Krakowie: *Acta terrestria Cracoviensia*, *Acta Castrensia Sandecensia*, *Acta Terrestria Czchoviensia*.

¹²⁰ Kętrzyński: *Miracula*, pp. 483–533.

¹²¹ Archiwum Bernardynów w Krakowie: *Miracula beati patris Siominis Lypnycensis*, sign. I–e–1.

The achievements of Polish medievalists on female monasteries in Lesser Poland are quite considerable. The conducted research brings both new knowledge and broadens the questionnaire and research perspectives. However, new denominations are yet to be investigated by researchers, such as the problem of female monasteries in Lesser Poland which remains underexploited. Many phenomena of the female religious movement require clear and in-depth analyses. A few are worth mentioning, including the influence of male monasteries on female monasteries, in the context of foundations, recruitment or the organisation itself, the functioning of female monasteries in cities¹²², and issues related to nuns brought to justice. An interesting and, at the same time, neglected research area involves groups of tertiary women, which testifies to the diversity and multiplicity of shades of the female religious movement. Moreover, there is a noticeable lack of comparative research, which results from the disproportion in studies on female monasteries from the regions of Poland. Hence, the postulates regarding the deepening of research on female religious life outlined in the publication *Refleksje nad badaniami na temat kobiet w sredniowiecznej Polsce* by Anna Pobóg-Lenartowicz and Olga Miriam Przybyłowicz are still valid.¹²³

STAN I PERSPEKTYWY BADAŃ NAD ŚREDNIOWIECZNYMI ŻEŃSKIMI KLASZTORAMI W MAŁOPOLSCE

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł stanowi omówienie aktualnego stanu badań dotyczącego średniowiecznych klasztorów żeńskich na terenie Małopolski (norbertanek, benedyktynek, kanoniczek św. Ducha de Saxia (duchaczki), klarysek, brygidek). Starsza historiografia koncentrowała się przede wszystkim na zagadnieniu fundacji oraz uposażenia. Nowsze studia podejmują problematykę mieszkanek klasztorów i ich aktywności na różnych obszarach. Artykuł ma także na celu wskazanie dalszych możliwości badawczych w omawianej problematyce.

¹²² Manikowska: *Klasztor żeński*, pp. 7–46; Eadem: *Klasztor żeński*, pp. 208–223; Wiszewski: *Opactwo benedyktynek*.

¹²³ Including much older research postulates Derwich: *Monastycyzm w kulturze*, pp. 17–28; Idem: *Stan i potrzeba*, pp. 5–65; Pobóg-Lenartowicz et al.: *Refleksje nad badaniami*, pp. 45–47.

STAND UND PERSPEKTIVEN DER FORSCHUNG ZU MITTELALTERLICHEN FRAUENKLÖSTERN IN KLEINPOLEN

ZUSAMMENFASSUNG

In diesem Beitrag wird der aktuelle Forschungsstand zu mittelalterlichen Frauenklöstern in Kleinpolen (Prämonstratenserinnen, Benediktinerinnen, Kanonissen des Heiligen Geistes de Saxia, Klarissen, Birgitten) besprochen. Die ältere Geschichtsschreibung konzentrierte sich vor allem auf der Frage der Stiftung und des Vermögens. Neuere Studien greifen Themen zu den Bewohnerinnen des Klosters und deren Tätigkeiten in verschiedenen Bereichen auf. Die Abhandlung soll auch weitere Forschungsmöglichkeiten in der diskutierten Fragestellung aufzeigen.

Übersetzt von
Renata Skowrońska

STATE AND PERSPECTIVES OF RESEARCH ON MEDIEVAL FEMALE MONASTERIES IN LESSER POLAND

SUMMARY

This article discusses the current state of research on medieval female monasteries in Małopolska (Norbertine nuns, Benedictine nuns, nuns of Monastery of the Holy Spirit de Saxia (duchaczki), Poor Clares, Brigid nuns). The older historiography focused primarily on the issue of the foundation and economy. Newer studies deal with the issues of female convents and their activity in various areas. The article is also intended to indicate further research possibilities within the scope of the discussed issue.

SŁOWA KLUCZOWE / SCHLAGWORTE / KEYWORDS

- średniowiecze; Małopolska; klasztory żeńskie; nowe perspektyw badawcze
- Mittelalter; Kleinpolen; Frauenklöster; neue Forschungsperspektiven
- Medieval Ages; Lesser Poland; female monastery; new perspectives of research

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE / ARCHIVALISCHE QUELLEN / ARCHIVAL SOURCES

Archiwum Bernardynów w Krakowie: *Miracula beati patris Siominois Lypnycensis*, sign. I-e-1.

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie: *Acta Officialia Cracoviensia*, 2-102; *Acta Epicopalia Cracoviensia*, 1-33; *Acta Administratorialia Cracoviensia*, 1-8.

- Archiwum Norbertanek Imbramowice: Zdanowski Józef: *Klasztor i kościół SS. Norbertanek w Imbramowicach*. 1952 (ms.).
- Archiwum Państwowe w Krakowie:
- *Acta terrestria Cracoviensia*;
 - *Acta Castrensia Sandecensia*;
 - *Acta Terrestria Czchoviensia*.
- Archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie: Michoński Marek: *Kościół i klasztor pobrygidkowski w Lublinie*. 1984 (typescript).
- Biblioteka Naukowa Polska Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie: Wadowski Jan Ambroży: *Kościół pod wezwaniem N. Maryi Panny Wniebowzięcia z klasztorem najprzód brygittek, potem wizytek* [w Lublinie], ms. sign. 2354.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE / GEDRUCKTE QUELLEN / PRINTED SOURCES

- Abgarowicz Kazimierz (transl.) / Kürbis Brygida (intr.): *Kronika Wielkopolska*. 2010.
- Ambrożkiewicz Kajetan (transl.): *Reguła*, in: *Święci Franciszek i Klara. Pisma wydanie łacińsko-polskie*. 2002.
- Helcel Antoni Zygmunt / Boryński Michał / Ulanowski Bolesław (eds.): *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, 1–4. 1856–1886.
- Karaś Mieczysław / Perzanowski Zbigniew (eds.): *Statuty Kapituły Norbertańskiej z r. 1340 w tłumaczeniu polskim z r. 1541*, in: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 130: *Prace Językoznawcze*, issue 30. 1970.
- Kętrzyński Wojciech (ed.): *Miracula venerabilis patris Prandothe episcopi Cracoviensis*, in: *Monumenta Poloniae historica*, 4. 1884, pp. 442–500.
- Kętrzyński Wojciech (ed.): *Vita et Miracula snactae Kyngae ducissae Cracoviensis*, in: *Monumenta Poloniae historica*, 4. 1884, pp. 662–744.
- Kętrzyński Wojciech (ed.): *Vita Sanctae Salomeae Reginae Haliciensis, auctore Stanislao*, in: *Monumenta Poloniae historica*, 4. 1884, pp. 770–796.
- Kłodziński Abdon (ed.): *Najstarsza księga Sądu Najwyższego Prawa Niemieckiego na Zamku Krakowskim*, in: *Archiwum Komisji Prawniczej*, 10. 1936.
- Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, 5, URL: <http://www.kodeks.pau.krakow.pl/dokumenty.html>.
- Kuraś Stanisław / Sułkowska-Kurasiowa Irena (eds.): *Zbiór dokumentów małopolskich*, 1–8. 1962–1975.
- Kuraś Stanisław (ed.): *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, 1–2. 1965–1973.
- Piekosiński Franciszek (ed.): *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława*, 1–2. 1874–1883.
- Piekosiński Franciszek (ed.): *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, 1–4. 1876–1905.
- Prejs Ronald (ed.): *Reguła zakonu św. Klary*, in: *Źródła franciszkańskie*. 2005.
- Przeździecki Aleksander / Pauli Żegota / Polkowski Ignacy (eds.): *Vita beatae Kunegundis*, in: *Joannis Dlugossii Senioris Canonici Cracoviensis Opera omnia*, 1. 1887, pp. 182–336.
- Przybyszewski Bolesław (ed.): *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich [1440–1500], [1501–1515], [1516–1525], [1526–1529], [1530–1533], [1534–1535], [1536–1538], [1539–1541], [1542–1545], [1545–1550]*. 1960–2008.

- Reguła Zakonu św. Klary, z tekstu łacińskiego przełożył na język polski i odnośnymi dekretami oraz rezolucjami Stolicy Świętej opatrzył ks. dr Józef Bąba dziekan tarnowskiej kapituły katedralnej, komisarz biskupi PP. Klarysek w Starym Sączu.* 1911.
- Sawicki Jerzy (ed.): *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, 5. 1961.
- Świderkówna Anna (transl.): *Reguła Świętego Benedykta, Święty Grzegorz Wielki. Dialogi. Księga Druga.* 2010.
- Wierzbowski Teodor (ed.): *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, 1–4. 1905–1915.

LITERATURA / LITERATUR / LITERATURE

- Antosiewicz Klara: *Konstytucje zakonu Ducha Świętego de Saxia a Polsce*, in: *Roczniki Humanistyczne*, 34. 1986, pp. 55–62.
- Antosiewicz Klara: *Opieka nad dziećmi w Zakonie Świętego Ducha w Krakowie*, in: Wiśniowski Eugeniusz (ed.): *Z badań nad dziejami zakonów i stosunków wyznaniowych na ziemiach polskich.* 1984, pp. 45–88.
- Antosiewicz Klara: *Zachowane źródła do dziejów zakonu Ducha Św. de Saxia w Polsce*, in: *Archiwa, Biblioteki, Muzea Kościelne w Polsce*, 20. 1970, pp. 96–143.
- Antosiewicz Klara: *Zakon ducha świętego de Saxia w Polsce*, in: *Nasza Przeszość*, 23. 1966, pp. 167–198.
- Antosiewicz Klara: *Zakon Kanoników Regularnych Ducha Świętego De Saxia w Krakowie*, in: Kliš Zdzisław (ed.): *Studia z dziejów Kościoła św. Krzyża w Krakowie*, [1]. 1996, pp. 11–30.
- Barański Marek: *Dominium Sąddeckie. Od księżęcego okręgu grodowego do majątku klasztoru klarysek sądeckich.* 1992.
- Barciak Antoni: *Skład osobowy klasztoru dominikanek raciborskich w średniowieczu*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zyglewski (eds.): *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku).* 2010, pp. 333–341.
- Baum Marzena: *Klasztor w mieście w świetle kronik benedyktynek poznańskich 1607–1780.* 2009.
- Baum Marzena: *Struktura społeczna wspólnoty benedyktynek poznańskich w XVII–XIX wieku*, in: Wereda Dorota (ed.): *Nad społeczeństwem staropolskim, 2: Polityka i ekonomia – społeczeństwo i wojsko – religia i kultura w XVI–XVIII wieku.* 2009, pp. 249–266.
- Bazielich Wiktor: *Klaryski starsąddeckie a sztuki piękne w XVII i XVIII wieku*, in: *Nasza Przeszość*, 25. 1966 pp. 179–22.
- Bell David N.: *What nuns read: books and libraries in Medieval English nunneries*, in: *Cistercian Studies Series*, 158. 1995.
- Blanton Virginia / Scheck Helene: *Leoba and the Iconography of Learning in the Lives of Anglo-Saxon Women Religious 660–780*, in: Blanton Virginia / O'Mara Veronica (eds.): *Nuns; Literacies in Medieval Europe The Kansas City Dialogue.* 2015, pp. 3–26.
- Borkowska Małgorzata: *Duchowość benedyktynek polskich jako problem badawczy*, in: Kłoczowski Jerzy / Kozak Józef (eds.): *Duchowość zakonna: szkice. Zakony w Polsce. Katalog.* 1994, pp. 13–23.
- Borkowska Małgorzata: *Duchowość polskich klasztorów żeńskich w średniowieczu*, in: *Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne*, 3, 1. 1996, pp. 109–124.

- Borkowska Małgorzata: *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, 1: *Polska Zachodnia i Północna*. 2004, 2: *Polska Centralna i Południowa*. 2005, 3: *Wielkie Księstwo Litewskie i Ziemie ruskie Korony Polskiej*. 2006.
- Borkowska Małgorzata: *Liczebność i skład osobowy klasztorów benedyktynek kongregacji chełmińskiej*, in: *Nasza Przeszość*, 49. 1978, pp. 245–269.
- Borkowska Małgorzata: *Prozopografia polskich zakonów żeńskich*, in: *Nasza Przeszość*, 73. 1990, pp. 315–324.
- Borkowska Małgorzata: *Skład osobowy polskich klasztorów cysterek w XVII–XVIII w.*, in: Wyrwa Andrzej Marek / Kielbasa Antoni / Swastek Józef (eds.): *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich, dawnej Rzeczypospolitej i Europie Środkowej*. 2004, pp. 62–79.
- Borkowska Małgorzata: *Słownik mniszek benedyktyńskich w Polsce*. 1989.
- Borkowska Małgorzata: *Słownik polskich księń benedyktyńskich*, in: *Stostry zakonne w Polsce*, 2. 1996.
- Borkowska Małgorzata: *Życie codzienne polskich klasztorów żeńskich w XVII–XVIII wieku*. 2017.
- Dąbrowska Ewa: *Ceremoniał pogrzebu opata i opatki w średniowiecznej Europie Łacińskiej*, in: Żurowska Klementyna (ed.): *Benedyktyni Tynieccy w Średniowieczu. Materiały z Sesji Naukowej Wawel – Tyniec, 13–15 października 1994*. 1995, pp. 157–177.
- Dąbrowska Ewa: *Średniowieczny ceremoniał pogrzebowy wyższego duchowieństwa polskiego: studium archeologiczno-historyczne*, in: *Studium Źródłoznawcze*, 36. 1997, pp. 9–29.
- Dębowska Maria: *Klasztor Norbertanek w Imbramowicach. Studia i materiały*. 2012.
- Deptuła Czesław: *Dwie fundacje klasztoru norbertańskiego w Krzyżanowicach*, in: *Roczniki Humanistyczne*, 11, 2. 1962, pp. 95–123.
- Deptuła Czesław: *Początki klasztorów norbertańskich w Dłubni – Imbramowicach i Płocku*, in: *Roczniki Humanistyczne*, 16, 2. 1968, pp. 5–41.
- Deptuła Czesław: *Skład osobowy i liczebność konwentów żeńskich w Polsce w drugiej połowie XII i pierwszej połowie XIII wieku*, in: *Sprawozdanie KUL*, 16. 1966–1967, pp. 198–200.
- Derwich Marek (ed.): *Śmierć w dawnej Europie. La mort en Europe Médiévale eyt moderne*, in: *Acta Universitatis Wratislaviensis*, 1863. 1997.
- Derwich Marek: *Stan i potrzeba badań nad wspólnotami monastycznymi w Polsce średniowiecznej*, in: *Nasza Przeszość*, 89. 1998, pp. 5–65.
- Derwich Marek: *Monastycyzm w kulturze Polski średniowiecznej. Uwagi problemowe*, in: Derwich Marek / Pobóg-Lenartowicz Anna (eds.): *Klasztor w kulturze średniowiecznej Polski. Sympozja*, 9. 1995, pp. 17–28.
- Derwich Marek: *Studia nad początkami monastycyzmu na ziemiach polskich. Pierwsze opactwa i ich funkcje*, in: *Kwartalnik Historyczny*, 107, 2. 2000, pp. 77–105.
- Dryblak Anna Agnieszka: *Oryginalne czy wtórne? Fundacje klarysek małopolskich a ideał klariański u uch zarania*, in: Michałowski Roman / Pac Grzegorz (eds.): *Oryginalność czy wtórność. Studia poświęcone polskiej kulturze politycznej i religijnej (X–XIII wiek)*. 2020, pp. 654–724.
- Female Monasticism's Database*, URL: <http://femmodata.uni-goettingen.de/database.html?state=forumbox:32>.
- Gapski Henryk: *Przydatność ksiąg profeski w badaniach społecznych XVI i pierwszej połowy XVII wieku*, in: *Roczniki Humanistyczne*, 24, 2. 1976, pp. 97–111.

- Gąsiorowska Patrycja: *Klaryski z dynastii Piastów*, in: *Nasza przeszłość*, 94. 2000, pp. 119–134.
- Gąsiorowska Patrycja: *Konwent klarysek krakowskich do końca XVIII wieku. Studium prozopograficzne*. 2015.
- Gąsiorowska Patrycja: *Kuchnia i infirmeria w klasztorze Klarysek krakowskich do końca XVIII wieku*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zygmunt (eds.): *Sanctiomniales. Zakony żeńskiej w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*. 2010, pp. 394–406.
- Gąsiorowska Patrycja: *Początki klasztoru św. Agnieszki (bernardynek) w Krakowie. Rekonesans badawczy*, in: Ożóg Krzysztof / Gałuszka Tomasz OP / Zajchowska Anna (eds.): *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*. 2008, pp. 113–130.
- Gąsiorowska Patrycja: *Skład osobowy klasztoru Klarysek w Krakowie do końca XVIII wieku*. 2005.
- Gąsiorowska Patrycja: *Średniowieczne klaryski w polskiej historiografii*, in: Ożóg Krzysztof / / Szczur Stanisław (eds.): *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*. 2000, pp. 363–393.
- Gąsiorowska Patrycja: *Życie codzienne w klasztorze klarysek krakowskich od XIII do XVIII wieku*. 2003.
- Gil Czesław: *Słownik polskich karmelitanek bosych 1612–1914*. 1999.
- Grodecki Roman: *Dzieje klasztoru premonstratenskiego w Busku w wiekach średnich*. 1913.
- Gustaw Romuald / Kaczmarczyk Kazimierz: *Katalog Archiwum klasztoru sióstr Bernardynek w Krakowie*, in: *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, 20. 1970, pp. 5–94.
- Gustaw Romuald: *Klasztor i kościół św. Józefa ss. Bernardynek w Krakowie 1646–2009*. 2013.
- Gwioździk Jolanta: *Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach dawnej Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*. 2015.
- Kabaciński Ryszard / Karczewski Dariusz: *Przeorysze i podprzeorysze klasztoru norbertanek w Strzelnie od końca XII do 1837 r.*, in: *Nasza Przeszłość*, 94. 2000, pp. 135–176.
- Kaczmarek Krzysztof: *Przyczynek do badań nad prozopografią konwentu dominikanek wrocławskich w średniowieczu*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zygmunt (eds.): *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*. 2010, pp. 342–352.
- Kamińska Stefania: *Klasztory brygidek w Gdańsku, Elblągu i Lublinie. Założenie i uposażenie*. 1970.
- Kantak Kamil: *Bernardyni w Polsce, 1: 1453–1572*. 1933.
- Karczewski Dariusz: *Franciszkanie w monarchii Piastów i Jagiellonów w średniowieczu. Powstanie – rozwój – organizacja wewnętrzna*. 2012.
- Karczewski Dariusz: *Skład osobowy klasztoru norbertanek w Strzelnie w dobie kasaty (1773–1837)*, in: Karczewski Dariusz (ed.): *Z dziejów pogranicza kujawsko-wielkopolskiego. Zbiór studiów*. 2007, pp. 101–112.
- Karczewski Dariusz: *Związki pomiędzy polskimi i czeskimi klasztorami premonstratenskimi w świetle polskich nekrologów klasztornych*, in: *Minulostí Zapádočeského kraje*, 38. 2003, pp. 45–60.

- Karwacki Alojzy: *Błogosławiona Salomea za życia i po śmierci. W siedemsetletnią rocznicę jej urodzin*. 1911.
- Kiry Feliks: *Zarys dziejów latyfundium starsądeckiego*, in: Barycz Henryk (ed.): *Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Praca Zbiorowa*. 2007.
- Kiryk Feliks: *Dzieje Buska w XII–XVI wieku*, in: *Studia Kieleckie*, 47. 1985, pp. 7–24.
- Kiryk Feliks: *Pani Sądecka*, in: Zimny Jan (ed.): *Pani Sądecka*. 2000, pp. 9–19.
- Kiryk Feliks: *Zarys dziejów latyfundium starsądeckiego*, in: Barycz Henryk (ed.): *Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Praca Zbiorowa*. 2007, pp. 129–187.
- Kłoczowski Jerzy: *Wspólnoty zakonne w średniowiecznej Polsce*. 2010.
- Knapieński Władysław: *Święty Norbert i jego zakon. Początki norbertańskich klasztorów cyrkarij polskiej i nieco z ich dziejów*. 1885.
- Knox Andrea: *Her Book-Lined Cell: Irish Nuns and the Development of Texts, translation, and Literacy in Medieval Spain*, in: Blanton Virginia / O'Mara Veronica (eds.): *Nuns; Literacies in Medieval Europe The Kansas City Dialogue*. 2015, pp. 67–88.
- Kornecki Marian: *W kręgu sztuki klasztoru starsądeckich klarysek*, in: *Currenda*, 131. 1981. pp. 139–146.
- Kozłowska-Budkowa Zofia: *Dokumenty klasztoru pp. Norbertanek w Imbramowicach (1228–1450)*. 1948.
- Kozłowska-Budkowa Zofia: *Uposażenie klasztoru PP. Norbertanek w Imbramowicach (1228–1450)*, in: *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby*, 2. 1938, pp. 369–380.
- Kramarska-Anyszek Krystyna: *Dzieje klasztoru PP. Norbertanek w Krakowie na Zwierzyńcu do roku 1840*, in: *Nasza Przyszłość*, 47. 1977, pp. 5–169.
- Krasnowolski Bolesław: *Historia klasztoru Benedyktynek w Staniątkach*. 1999.
- Krzyżostaniak Hanna: *Trzynastowieczne święte kobiety kręgu franciszkańskiego Polski i Czech Kształtowanie się i rozwój kultów w średniowieczu*. 2014.
- Kürbisówna Brygida: *Żywot bł. Salomei jako źródło historyczne*, in: Gieysztor Aleksander / Labuda Gerard (eds.): *Studia historica. W 35-lecie pracy naukowej Henryka Łowmiańskiego*. 1958, pp. 145–154.
- Labudda Alfons: *Liturgia pogrzebu w Polsce do wydania Rytuału Piotrkowskiego (1631): studium historyczno-liturgiczne*. 1983.
- Łatak Kazimierz: *Późnośredniowieczny ceremonial pogrzebowy prepozytów generalnych kongregacji krakowskiej Kanoników Regularnych Laterańskich*, in: *Echa Przyszłości*, 8. 2007, pp. 57–65.
- Lichończak-Nurek Grażyna: *Wojciech herbu Jastrzębiec arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362–1436)*. 1996.
- Łukaszewska Maria: *Siedemsetletnie (r. 1226–1926) dzieje klasztoru PP. Norbertanek w Imbramowicach*. 1926.
- Mączyński Maciej: *Kto karze, kogo karze, za co karze – czyli uwagi o czasowniku karać w Statutach kapituły norbertańskiej z 1541 roku*, in: Opoka Joanna / Oskiera Agnieszka (eds.): *Język – Literatura – Dydaktyka*, 1. 2003, pp. 189–190.
- Manikowska Halina: *Klasztor żeński w mieście średniowiecznym*, in: *Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych*, 62. 2002, pp. 7–46.
- Manikowska Halina: *Klasztor żeński w mieście średniowiecznym. Model funkcjonowania*

- w Polsce i na Śląsku i weryfikacja tego modelu na przykładzie Wrocławia, in: *Sociální svět středověkého města. Colloquia mediaevalia Pragensia*, 5. 2006, pp. 208–223.
- Marecki Józef: *Ksienie klasztoru stanięckiego*, in: *Rocznik Krakowski*, 6. 2000, pp. 99–121.
- Michalski Maciej: *Kobiety i świętość w żywotach trzynastowiecznych księżnych polskich*. 2004.
- Mierzejewska Milena: *Życie zakonne i edukacja w klasztorze panien norbertanek w Imbramowicach w świetle Kroniki Zofii Grothówny w latach 1703–1741. Zarys problematyki*, in: *Saeculum Christianum. Pismo Historyczne*, 21. 2014, pp. 169–178.
- Niezgoda Cecylia: *Działalność edukacyjna siostr klarysek w krakowskie i Starym Sączu*, in: *W Nurcie Franciszkańskim*, 11. 2002, pp. 125–146.
- Niezgoda Cecylia: *Duchowy profil klasztoru starosądeckiego. Na 700-lecie istnienia 1280–1980*, in: *Homo Die*, 49. 1980, pp. 219–224.
- Niezgoda Cecylia: *Między historia, tradycją i legendą o bł. Salomei Piastównie (1211–1268)*, in: *Studia Franciszkańskie*, 8. 1997, pp. 233–247.
- Niezgoda Cecylia: *Salomea Piastówna*. 1996.
- Niezgoda Cecylia: *Bł. Salomea, św. Kinga i bł. Jolenta – związki rodzinne i duchowość*, in: *Studia Franciszkańskie*, 11. 2001, pp. 245–264.
- Ozóg Krzysztof: *Klasztorna geografia średniowiecznego Krakowa*, in: Derwich Marek / Pobóg-Lenartowicz Anna (eds.): *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*. 2000, pp. 217–234.
- Pajor Piotr: *Several remarks on the circumstances of the construction and architectural form of the Order of St. Clare church in Stary Sącz*, in: *Modus. Prace z historii sztuki*, 18. 2018, pp. 21–32.
- Pelczar Roman: *Klasztorne szkoły żeńskie w Polsce w XVI–XVIII w. problematyka i perspektywy badawcze*, in: *Nasza Przeszłość*, 89. 1998, pp. 95–109.
- Pietrzyk Iwona: *Klasztor klarysek w Opawie i jego znaczenie w średniowieczu*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zyglewski (eds.): *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*. 2010, pp. 353–361.
- Piotrkowska Ewa: *Brygidki w polskiej tradycji monastycznej*, in: *Słupskie Studia Filozoficzne*, 5. 2005, pp. 129–159.
- Pleszczyński Andrzej: *Fundacja opactwa klarysek w Zawichoście w 1245 a aspiracje polityczne Bolesława Wstydlwego*, in: Derwicha Marek / Pobóg-Lenartowicz Anna (eds.): *Klasztor w państwie średniowiecznym i nowożytnym*. 2005, pp. 177–192.
- Plisiecki Piotr: *Uposażenie klasztoru św. Brygidy w Lublinie w rękopisie Regestrum Ecclesiae Cracoviensis (tzw. Liber Beneficiorum) Jana Długosza*, in: *Teka Komisji Historycznej*, 14. 2017, pp. 9–22.
- Pluta Edyta: *Abbess, Prioress, Mother. The Position of a Mother Superior on Selected Examples of Female Convents in the Medieval Lesser Poland Region*, in: Obara-Pawłowska Anna / Miączewska Anna / Wróbel Dariusz (eds.): *Kobieta niepoznana na przestrzeni dziejów*. 2017, pp. 87–100.
- Pluta Edyta: *Środowisko rodzinne krakowskich norbertanek ze Zwierzyńca – przyczynek do badań nad składem osobowym konwentów żeńskich (XVII – XVIII w.)*, in: *Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym*, 39/4. 2016, pp. 77–96.
- Pluta-Saladra Edyta: *“O zabijaczkach albo które się biją” – akty przemocy w żeńskich wspól-*

- notach klasztornych, in: Popiołek Bożena / Chłosta-Sikorska Agnieszka / Gadocha Marcin (eds.): *W kręgu rodzin epok dawnych. Przemoc*. 2020, pp. 64–71.
- Pluta-Saladra Edyta: *Jagiellonowie a klasztory żeńskie w Małopolsce*, in: Czwojdrak Bożena / Sperka Jerzy / Węcowski Piotr (eds.): *Jagiellonowie i ich świat. Polityka kościelna i praktyki religijne Jagiellonów*. 2020, pp. 225–241.
- Pobóg-Lenartowicz Anna / Przybyłowicz Olga Miriam: *Refleksje nad badaniami na temat kobiet w średniowiecznej Polsce*, in: Makowski Krzysztof A. (ed.): *Dzieje kobiet w Polsce. Dyskusja przyszłej syntezy*. 2014, pp. 29–52.
- Pobóg-Lenartowicz Anna: *Z Opola do Sącza (Księżniczka opolska Agnieszka ksienią klasztoru klarysek w Starym Sączu)*, in: Białokura Marek / Szczepaniak Andrzej (eds.): *Primum vivere deinde philosophari. O ludziach czynu w dziejach Europy Środkowej i wschodniej. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Rzońcy z okazji siedemdziesiątych urodzin*. 2009, pp. 40–47.
- Podręczna Encyklopedia Katolicka, 29–30. 1913, pp. 66–67.
- Prokop Krzysztof Rafał: *Duchowi synowie świętego Franciszka z Asyżu w gronie biskupów historycznych ziem polskich (XIII–XX w.). Przegląd prozopograficzny*, in: Prejs Roland (ed.): *W kręgu dziejów Kościoła i rodziny franciszkańskiej: praca zbiorowa*. 1999, pp. 195–220.
- Prokop Krzysztof Rafał: *Trzy tomy "Leksykonu zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej" s. Małgorzaty Borkowskiej OSB: uwagi i uzupełnienia*, in: *Studia Źródłoznawcze*, 48. 2010, pp. 97–107.
- Prokop Krzysztof Rafał: *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI–XIX w.)*, 1–7, 82–85, 87, 89, 91. 2004–2009.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *"Dla prędszego wydawania obiadu..." Rozporządzenia wizytatorów dotyczące stołu i posiłków w klasztorach żeńskich diecezji krakowskiej z końca XVI–połowy XVII wieku*, in: Bis Magdalena / Bis Wojciech (eds.): *Rzeczy i ludzie Kultura materialna w późnym średniowieczu i w okresie nowożytnym Studia dedykowane Marii Dąbrowskiej*. 2014, pp. 241–266.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *"Pamięć oblóczyn każdy probantki". Ceremonia oblóczyn w świetle rękopisu Modus suscipiendi novitias ad habitum S. Clarae z 1600 r. z klasztoru klarysek gnieźnieńskich*, in: *Hereditas Monasteriorum*, 2. 2013, pp. 179–194.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *Architektura kościoła i klasztoru klarysek w Starym Sączu w świetle źródeł pisanych i literatury przedmiotu*, in: *Rocznik Sądecki*, 38. 2010, pp. 40–73.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *Droga do Pana. Śmierć i pogrzeb w zakonie klarysek (teoria i praktyka XIII–XVII w.)*, in: *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, 60, 2. 2012, pp. 227–247.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *Reguła zakonna jest wozem do nieba: realia życia w klasztorach klarysek od XIII do końca XVI w. w Małopolsce, Wielkopolsce i na Śląsku*. 2016.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *Spory klarysek starsądeckich o cło w epoce średniowiecza*, in: *Rocznik Sądecki*, 39. 2011, pp. 53–72.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *Stabilizacja – długie trwanie – zmiany. Klasztor klarysek w Starym Sączu w świetle wizytacji kardynała Jerzego Radziwiła (1599) i ostatniej reformacji nowożytnej biskupa Kajetana Sołtyka (1763)*, in: *Rocznik Sądecki*, 40. 2012, pp. 25–51.

- Przybyłowicz Olga Miriam: *Statuty klarysek znojemskich z 1436 r. Gradacja wykroczeń i kar w świetle reguły oraz wybranych źródeł wydanych dla klasztorów klarysek prowincji czesko-polskiej XV i XVI wieku*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zygmunt (eds.): *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*, pp. 80–103.
- Przybyłowicz Olga Miriam: *XVI-wieczne wizytacje klasztorów klarysek w Krakowie i w Starym Sączu w świetle kościelnego prawa potrydenckiego i posoborowego nurtu reformacyjnego*, in: Derwich, Marek / Pobóg-Lenartowicz Anna (eds.): *Klasztor w kościele średniowiecznym i nowożytnym*. 2000, pp. 231–258.
- Rajman Jerzy: *“Wielki widzimy jego upadek” – zakon premonstratensów w polityce kościelnej Jagiellonów (do 1492 roku)*, in: Czwojdrak Bożena / Sperka Jerzy / Węcowski Piotr (eds.): *Jagiellonowie i ich świat. Polityka kościelna i praktyki religijne Jagiellonów*. 2020, pp. 201–223.
- Rajman Jerzy: *Dominus – Comes – Princeps. Studium o Jaksach w XII w.*, in: *Studia Historyczne*, 33/34. 1990, pp. 347–369.
- Rajman Jerzy: *Jadłospis norbertanek zwierzynieckich z XVIII wieku*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zygmunt (eds.): *Sanctiomniales. Zakony żeńskiej w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*. 2010, pp. 407–411.
- Rajman Jerzy: *Klasztor norbertanek na Zwierzyńcu w wiekach średnich*. 1993.
- Rajman Jerzy: *Kryzys polskich klasztorów norbertańskich w XIV–XV wieku*, in: Derwich Marek / Pobóg-Lenartowicz Anna (eds.): *Klasztor w kulturze średniowiecznej Polski. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w Dąbrowie Niemodlińskiej w dniach 4–6 XI 1993 przez Instytut Historii WSP w Opolu i Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego*. 1995, pp. 30–39.
- Rajman Jerzy: *Pielgrzym i fundator. Fundacje kościelne I pochodzenie księcia Jaksy*, in: *Nasza Przeszość*, 82. 1994, pp. 5–33.
- Rajman Jerzy: *Przyczynę do zagadnienia duchowości zakonu św. Norberta w Polsce*, in: *Nasza Przeszość*, 97. 2002, pp. 5–27.
- Rajman Jerzy: *Średniowieczne zapiski w nekrologu norbertanek na Zwierzyńcu*, in: *Nasza Przeszość*, 77. 1992, pp. 33–56.
- Rajman Jerzy: *The Origins of the Polish Premonstratensian Circary*, in: *Analecta Praemonstratensia*, 66. f. 3–4. 1990, pp. 203–219.
- Rybak Aniela / Otorowska-Wrońska Halina: *Szkoła PP. norbertanek w Krakowie*. 1986.
- Ryś Grzegorz: *Duchowość premonstrateńska a reforma gregoriańska w Polsce*, in: *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis, Folia* 40, in: *Studia Historica*, 5. 2007, pp. 66–74.
- Sander Elżbieta: *Działalność edukacyjna i wychowawcza krakowskich klarysek*. 2010.
- Słownik Biograficzny Polskich Mendykantów w Średniowieczu, 1: Dominikanie. Baza danych:*
URL: <https://sop.dominikanie.pl/>
- Sobol Leszek: *Kultura Klasztoru SS. Norbertanek w Imbramowicach od początków do czasów najnowszych*. 2010.
- Sochacka Anna: *Powody lokalizacji w Lublinie grunwaldzkiego wotum Władysława Jagiełły*, in: *Res Historica*, 31. 2011, pp. 21–36.
- Stoksik Jan: *Powstanie i późniejszy rozwój uposażenia klasztoru klarysek w Krakowie w XIII i XIV wieku*, in: *Rocznik Krakowski*, 35. 1961, pp. 93–128.

- Stoop Patricia: *From Reading to Writing: The Multiple Levels of Literacy of the Sisters Scribes in the Brussels Convent of Jericho*, in: Blanton Virginia / O'Mara Veronica (eds.): *Nuns; Literacies in Medieval Europe The Kansas City Dialogue*. 2015, pp. 47–66.
- Sułkowska Danuta: *Za klauzurą. Starosądecki klasztor klarysek od założenia do współczesności*. 2006.
- Sułkowska-Tuszyńska Krystyna: *Klasztor Norbertanek w Strzelnie (XII–XVI wiek) Sacrum i profanum*. 2006.
- Surdacki Marian: *Dzieci porzucone w Szpitalu Świętego Ducha w Rzymie w XVII w.* 1998.
- Surdacki Marian: *Szpitalnictwo zakonne w średniowiecznej Polsce*, in: *Roczniki Humanistyczne*, 63, 2. 2015, pp. 49–98.
- Swastek Józef: *Święta Brygida Szwedzka i Zakon Najświętszego Zbawiciela ze szczególnym uwzględnieniem klasztorów na ziemiach polskich*. 1986.
- Święch Hermina: *Przełożone klasztoru bernardynek pw. św. Agnieszki w Krakowie*, in: *Nasza Przeszłość*, 123. 2015, pp. 113–132.
- Święch Hermina: *Źródła utrzymania klasztoru bernardynek przy kościele pw. św. Agnieszki na Stradomiu w Krakowie oraz stan ich dochodów u progu kasaty klasztoru w 1788 r. i po przeniesieniu konwentu do klasztoru bernardynek przy kościele pw. św. Józefa*, in: Derwich Marek (ed.): *Klasztor w gospodarce średniowiecznej i nowożytnej*. 2013, pp. 575–595.
- Swoboda Szymon: *Średniowieczne relikty kultu św. Kingi. Historia i aranżacja kaplicy św. Kingi przy kościele klasztornym sióstr klarysek w Starym Sączu*, in: Marinow Kirył / Szadkowski Kamil / Węgrzyńska Katarzyna (eds.): *Varia Mediaevalia. Studia nad średniowieczem w 1050. Rocznice Chrztu Polski*. 2016, pp. 193–208.
- Szczebak Władysław: *Z dziejów kościoła i klasztoru oraz mecenatu artystycznego starosądeckich klarysek*, in: *Tarnowskie Studia Teologiczne*, 10. 1986, pp. 165–178.
- Szylar Anna: *Busko w świetle opisu wizytacji biskupa Michała Jerzego Poniatowskiego z roku 1782*, in: *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, 96. 2011, pp. 158–178.
- Szylar Anna: *Działalność wychowawczo-edukacyjna żeńskich zgromadzeń zakonnych w Małopolsce w okresie potrydenckim do 1815 roku*. 2012.
- Szylar Anna: *Ideały wychowawcze w klasztorach żeńskich w okresie potrydenckim do początków XIX wieku*, in: *Pedagogia Christiana*, 2, 30. 2012, pp. 11–27.
- Szylar Anna: *Konwent bernardynek lubelskich w świetle kroniki klasztornej*, in: *Nasza Przeszłość*, 110. 2008, pp. 35–106.
- Szylar Anna: *Liczba zakonnic, skład osobowy i rotacja na urzędach w klasztorze benedyktynek w Sandomierzu w latach 1615–1903*, in: *Nasza Przeszłość*, 102. 2004, pp. 287–352.
- Szylar Anna: *Przyczynek do dziejów Norbertanek Buskich w XVIII i początkach XIX wieku*, in: *Nasza Przeszłość*, 112. 2009, pp. 87–133.
- Szylar Anna: *Szkola dla dziewcząt w klasztorze benedyktynek w Staniątkach w dobie reform józefińskich*, in: Szybiak Irena / Fijałkowski Adam / Kamińska Janina (eds.): *Szkola polska od średniowiecza do XX wieku między tradycją a innowacją*. 2010, pp. 204–211.
- Szylar Anna: *Wykaz zawartości jednostki archiwalnej Akta zakonne siostr Norbertanek w Busku 1786–1831*, in: *Hereditas Monasteriorum*, 5. 2014, pp. 163–189.
- Szylar Anna: *Wzorce wychowania do życia w rodzinie przekazywane dziewczętom w szkołach klasztornych (XVII–XIX w.)*, in: *Biuletyn Historii Wychowania*, 30. 2013, pp. 25–43.
- Ulanowski Bolesław: *O założeniu i uposażeniu Benedyktynek w Staniątkach, Kraków 1891*.

- Who were the Nuns? A prosographical study of the English Convents in exile 1600–1800*, URL: <https://wwtn.history.qmul.ac.uk/search/search.php>.
- Wiatrowski Leszek: *Z dziejów latyfundiów klasztoru klarysek ze Starego Sącza (XII–XVIII wiek)*, in: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego*, 131: *Historia*, 2, 2. 1959, pp. 93–177.
- Wiethaus Ulrike: *Collaborative Literacy and the Spiritual Education of Nuns at Helfta*, in: *Nuns: Literacies in Medieval Europe The Kansas City Dialogue*, 2015, pp. 27–46.
- Wilczewska Aleksandra: *Struktura społeczno-narodowościowa konwentu norbertanek żukowskich w latach 1579–1834*, in: Radziwiński Andrzej / Karczewski Dariusz / Zyglewski Zygmunt (eds.): *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*. 2010, pp. 362–374.
- Wiśniewski Jan: *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w pińczowskiem, skalbmierskiem i wiślickiem*. 1927.
- Wiśniewski Eugeniusz: *W sprawie początków klasztoru norbertanek w Krzyżanowicach*, in: *Roczniki Humanistyczne*, 8, 2. 1960, pp. 215–225.
- Wiszewski Przemysław: *Opactwo benedyktynek w Legnicy (1348/1349–1810). Struktura i funkcjonowanie, miejsce w społeczeństwie*. 2003.
- Wiszewski Przemysław: *Księża w świecie zakonnicy wizytacje biskupie w opactwach Benedyktynek w Małopolsce i na Śląsku (koniec XVI–XVIII w.)*, in: *Nasza Przeszołość*, 101. 2004, pp. 231–272.
- Wiszewski Przemysław: *Mniszki benedyktyńskie i ich rodziny w średniowieczu na przykładzie opactw śląskich od drugiej połowy XIII do połowy XVI w. (Legnica, Lubomierz, Strzegom)*, in: Nowak Zenon Hubert / Radziwiński Andrzej (eds.): *Kobieta i rodzina w średniowieczu i na progu czasów nowożytnych*. 1998, pp. 69–90.
- Włodarski Bronisław: *Salomea (ok. 1211/12–1268)*, in: Gustaw Romuald (ed.): *Hagiografia Polska. Słownik bio-bibliograficzny*, 2. 1971, pp. 300–313.
- Włodarski Bronisław: *Salomea, królowa halicka. Karta z dziejów wprowadzenia klarysek do Polski*, in: *Nasza Przeszołość*, 5. 1967, pp. 61–83.
- Wolnik Franciszek: *Liturgia śmierci i pogrzebu w klasztorze wrocławskich premonstratensów w średniowieczu*, in: *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego*, 20. 2000, pp. 351–369.
- Wyrozumski Jerzy: *Grzymisława*, in: Gross Adold / Horoch Kalikst (eds.): *Polski Słownik Biograficzny*, 9. 1960–1961, pp. 122–123.
- Wyrozumski Jerzy: *Salomea*, in: Markiewicz Henryk (ed.): *Polski Słownik Biograficzny*, 34. 1993, pp. 365–368.
- Załęski Stanisław: *Św. Kinga i jej klasztor starosądecki*. 1882.
- Zdanowski Józef: *Kościół pod wezwaniem św. Tekli i były klasztor norbertański w Krzyżanowicach*, in: *Nasza Przeszołość*, 17. 1963, pp. 103–104.
- Zyglewski Zbigniew: *Monarcha a klasztor w Polsce późnego średniowiecza*. 2009.